

G E O R G E S
R O D E N B A C H

Het dode
Brugge

Bruges-la-Morte · Een roman

1892

Biografie

Georges Rodenbach (1855–1898)

Georges Rodenbach werd geboren op 16 juli 1855 in Doornik, als kind van een Vlaamse familie. Hij studeerde rechten in Gent, waar hij bevriend raakte met Émile Verhaeren, en vestigde zich daarna definitief in Parijs, de stad die het centrum was van het symbolisme. Hij schreef in het Frans — de taal van de Belgische literaire elite van zijn tijd — maar zijn verbeelding bleef verankerd in de Vlaamse steden van zijn jeugd: hun stilte, hun kanalen, hun kerken, hun nevel.

Bruges-la-Morte — Het dode Brugge — verscheen in 1892 en werd onmiddellijk een sensatie in de Parijse literaire kringen. Het was de eerste roman die systematisch gebruikmaakte van fotografische illustraties als integraal deel van de tekst — werkelijke foto's van Brugge die de stadsbeschrijvingen begeleidden en de stad zelf tot een personage maakten. Rodenbach noemde het een "roman waarvan de stad de heldin is."

Rodenbach stierf op 25 december 1898 in Parijs, drieënveertig jaar oud. Zijn graf op het Père-Lachaise is

versierd met een bronzen beeld van een man die half overeind komt uit de steen, alsof hij probeert op te staan uit zijn eigen graf — een beeld dat zijn obsessie met dood en herrijzenis beter weergeeft dan enig woord.

— *De redactie*

Voorwoord

Het dode Brugge is een boek over rouw als levenswijze. Hugues Viane, een weduwnaar die zich in Brugge heeft gevestigd na de dood van zijn vrouw, kiest de stad zorgvuldig: ze is stil, gesloten, verwaterd, als een stad die zelf rouwt. Hij wandelt er elke dag, bezoekt de kerken, kijkt naar het water — en houdt van de stad omdat ze zijn eigen toestand weerspiegelt. Dan ziet hij een vrouw die sprekend lijkt op zijn gestorven echtgenote. Hij volgt haar, neemt haar als minnares, en begint haar te verwarren met de dode. De roman beschrijft die verwarring — niet als waanzin maar als logica: voor Hugues is de gelijkenis een teken, een belofte van terugkeer. Wat hij niet begrijpt, is dat hij de levende vrouw haat om alles waarin ze verschilt van de dode. Rodenbach schrijft in een taal die zo dicht bij poëzie staat dat de grens nauwelijks bestaat. De stad Brugge is niet het decor van het verhaal — ze is de emotionele toestand van de hoofdpersoon, uitgedrukt in steen, water en nevel. Als de spanning stijgt, beschrijft Rodenbach de kanalen. Als Hugues wanhopig is, beschrijft hij de klokken. De stad denkt met hem mee.

— *De redactie*

Inhoudsopgave

I	9
II	16
III	24
IV	34
V	39
VI	46
VII	50
VIII	59
IX	72
X	76
XI	80
XII	90
XIII	99
XIV	102
XV	109

.

I

De dag neigde ten einde en hulde de gangen van het grote stille huis in schaduw, alsof er crepe voor de ramen werd gespannen.

Hugues Viane maakte zich gereed om uit te gaan, zoals hij elke namiddag deed. Hij leidde een leeg, eenzaam bestaan; de hele dag bracht hij door in zijn kamer op de eerste verdieping, een ruime ruimte waarvan de vensters uitkeken over de kade van het Rosaire, waarlangs zijn huis zich uitstreckte, weerspiegeld in het water.

Hij las wat: tijdschriften, oude boeken; hij rookte veel; hij droomde weg bij het open raam wanneer de hemel grauw was, verloren in herinneringen.

Zo leefde hij nu al vijf jaar, sinds hij zich na de dood van zijn vrouw in Brugge had gevestigd. Vijf jaar al! En hij herhaalde bij zichzelf: «Weduwnaar! Een weduwnaar te zijn! Ik ben de weduwnaar!» Een onherroepelijk woord, kort, van één enkele lettergreep,

zonder weerklank. Een oneven woord dat de eenzame, de ontpaarde mens zo treffend aanduidt.

Voor hem was de scheiding verschrikkelijk geweest. Hij had de liefde gekend in weelde, in vrije tijd, in reizen, in nieuwe landen die telkens weer de idylle vernieuwden. Niet alleen de rustige verrukking van een voorbeeldig huwelijksleven, maar de ongeschonden hartstocht, de voortdurende koorts, de kus die nauwelijks getemperd was, de eenheid van twee zielen die ver van elkaar bleven en toch verbonden waren, zoals de evenwijdige kaden van een kanaal hun beider spiegelbeeld in het water mengen.

Tien jaren van dat geluk, die nauwelijks gevoeld werden, zo snel waren ze voorbijgegaan!

Toen was de jonge vrouw gestorven, nog maar net dertig, na slechts enkele weken bedlegerig te zijn geweest. Hij zag haar voor altijd voor zich zoals ze daar lag op dat laatste bed: verwelkt en wit als de was die haar bescheen, zij die hij zo mooi had aanbeden met haar bloeiende teint, haar ogen groot en zwart als pruimen in parelmoer, waarvan de duisternis contrasteerde met haar haren, ambergeel, haren die, los, haar gehele rug bedekten, lang en golvend. De maagden op de schilderijen van de Primitieven hebben zulke lokken, die in kalme golven neervallen.

Op het dode lichaam had Hugues die weelderige bos afgeknipt en in de laatste dagen van haar ziekte tot een lange vlecht gevlochten. Is dat niet een vorm van mededogen van de dood? Alles verwoest hij, maar de haren laat hij ongeschonden. De ogen, de lippen, alles vervaagt en zinkt ineen. Alleen de haren verbleken niet eens. In hen alleen overleef je jezelf! En nu, na vijf volle jaren, was die bewaarde vlecht van de overledene nauwelijks verbleekt, ondanks het zout van zoveel tranen.

Die dag beleefde de weduwnaar zijn verleden nog pijnlijker, door die grauwe novemberdagen waarin de klokken, zo leek het, as van vervlogen jaren in de lucht strooiden, dode as van voorbije tijden.

Toch besloot hij naar buiten te gaan, niet om ergens afleiding te zoeken of een remedie tegen zijn verdriet. Dat wilde hij niet eens proberen. Maar hij hield ervan om tegen de avond te wandelen en in de eenzame kanalen en de kerkelijke wijken een evenbeeld van zijn rouw te vinden.

Toen hij de trap afdaalde naar de begane grond, zag hij dat de deuren van de salons, gewoonlijk gesloten, wijd openstonden op de lange witte gang.

In de stilte riep hij zijn oude dienstmeid: «Barbel... Barbel!...»

Onmiddellijk verscheen de vrouw in de opening van de eerste deur. Ze begreep waarom haar meester haar riep en zei:

«Meneer, ik heb vandaag de salons moeten doen, want morgen is het feest.»

«Welk feest?» vroeg Hugues, zichtbaar ontstemd.

«Hoezo, weet meneer dat niet? Het is de Presentatie van de Heilige Maagd. Ik moet naar de mis en naar de vespers in het Begijnhof. Het is een dag als een zondag. En omdat ik morgen niet kan werken, heb ik de salons vandaag in orde gebracht.»

Hugues Viane verborg zijn ongenoegen niet. Ze wist heel goed dat hij bij dat werk aanwezig wilde zijn. In die twee kamers lagen te veel schatten, te veel herinneringen aan haar en aan vroeger, om de meid daar alleen te laten rondgaan. Hij wilde haar kunnen gadeslaan, elke beweging volgen, haar voorzichtigheid controleren, haar eerbied bespieden. Hij wilde zelf de kostbare snuisterijen aanraken, de voorwerpen van de overledene, een kussen, een kamerscherm dat zijzelf had gemaakt, wanneer ze moesten worden verplaatst om het stof weg te nemen. Het leek of haar vingers overal in dat onaangeroerde meubilair aanwezig waren, in de sofa's, de divans, de fauteuils waarin zij had gezeten en die nog altijd de vorm van haar lichaam leken te bewaren. De

gordijnen hielden de eeuwige plooiën die zij eraan had gegeven. En in de spiegels moest men, zo leek het, met uiterste behoedzaamheid met spons en doek over het heldere oppervlak strijken om haar slapende gezicht niet uit te wissen dat daar op de bodem rustte. Maar wat Hugues vooral wilde bewaken en behoeden voor elke stoot, dat waren de portretten van de arme dode, portretten uit verschillende leeftijden, hier en daar verspreid op de schoorsteenmantel, de bijzettafeltjes, de muren; en vooral -- een ongeluk daarmee zou zijn hele ziel hebben verbrijzeld -- de bewaarde schat van die volledige haardos, die hij niet in een lade of een duister doosje had willen opsluiten -- dat zou geweest zijn alsof hij de haren in een graf legde! -- liever liet hij ze, omdat ze nog altijd levend waren, van een tijdloos goud, uitgespreid en zichtbaar liggen als het onsterfelijke deel van zijn liefde!

Om haar voortdurend te kunnen zien, in de grote salon die altijd dezelfde bleef, had hij die haardos -- die nog altijd zij was -- eenvoudig op de nu zwijgende piano gelegd, zomaar liggend: een onderbroken vlecht, een gebroken keten, een kabel die uit de schipbreuk was gered! En om haar te beschermen tegen bederf, tegen de vochtige lucht die haar zou kunnen doen verkleuren of het metaal zou kunnen aantasten, had hij het naïeve maar ontroerende idee gehad haar onder glas te leggen,